

HAL
open science

Класифікації правоприпиняючих юридичних фактів в цивільному праві України, які не знайшли належного висвітлення в літературі

Anatoliy Kostruba

► To cite this version:

Anatoliy Kostruba. Класифікації правоприпиняючих юридичних фактів в цивільному праві України, які не знайшли належного висвітлення в літературі. Вісник господарського судочинства, 2012, 1, pp.84-90. <hal-02550190>

HAL Id: hal-02550190

<https://hal.science/hal-02550190>

Submitted on 5 Aug 2020

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire **HAL**, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.

ВІСНИК ГОСПОДАРСЬКОГО СУДОЧИНСТВА

ОФІЦІЙНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН
ВИЩОГО ГОСПОДАРСЬКОГО СУДУ УКРАЇНИ

Заснований у 1994 році

Видається шість разів на рік

Передплатний індекс 74156

1/2012

Свідоцтво

про державну реєстрацію № 10780 Серія KB
від 22.12.2005 р.

Засновник:

Вищий господарський суд України

Адреса редакційної колегії:

01016, м. Київ, вул. О. Копиленка, 6

Головний редактор:

Осетинський А. Й.

Видавець:

Видавнича організація
«Юрінком Інтер»

Самсин И. Л. К вопросу о разграничении налогового и гражданско-правового обязательства.

Автор анализирует проблему налогового обязательства в контексте общенаучной дискуссии о сугубо гражданско-правовой природе обязательства. Доказывает, что обязательство как межотраслевая правовая форма может быть адаптировано, в том числе и к налоговым отношениям.

Ключевые слова: налоговые отношения, налоговое обязательство, признаки налогового обязательства.

Samsin I. L. On issue of delimitation of tax and civil obligations.

The Author analyzes the issue of tax obligation in the context of scientific discussion about strictly civil nature of the notion of obligation itself. At the same time the article proves that intra-branch character of obligation makes it possible to adjust this legal form for tax relations as well.

Key words: tax relations, tax obligations, features of tax obligation.

УДК 347.13

А. В. Коструба,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільного і трудового права

Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського

НЕТИПОВІ ПРИКЛАДИ КЛАСИФІКАЦІЙ ПРАВОПРИПИНЯЮЧИХ ЮРИДИЧНИХ ФАКТІВ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Темою статті є виявлення класифікаційних критеріїв правоприпиняючих юридичних фактів і виявлення їх особливостей в аспекті поділу. Автором проаналізовано класифікації на підставі кількості наслідків, галузевої належності, характеру впливу на правовий статус учасників цивільно-правових відносин тощо. Проведене дослідження є в Україні першим, повністю присвяченим класифікації правоприпиняючих юридичних фактів.

Ключові слова: юридичні факти, ознаки юридичних фактів, правоприпиняючі юридичні факти.

На сьогоднішній день цивілістична література у більшості випадків оперує класичним поділом усіх юридичних фактів на підставі критерію наслідку і волі до наслідку. Даний поділ у більшій чи меншій частині визнається майже всіма вченими-цивілістами.

Водночас, у юридичній літературі не отримало суттєвого відображення питання класифікації окремих юридичних фактів, зокрема правостановлюючих, правозмінюючих і правоприпиняючих. У зв'язку з чим вважаємо за потрібне проаналізувати підходи до

класифікації найменш дослідженого виду юридичних фактів – правоприпиняючих. При цьому доцільно присвятити значну увагу класифікаціям, які не входять до так званих класичних поділів і застосування яких є менш поширеним серед науковців. Актуальність теми зумовлена тим, що крім недослідженості самого питання класифікації правоприпиняючих юридичних фактів «непоширеним» класифікаціям взагалі майже не приділено уваги.

Теоретичну базу дослідження становлять праці таких видатних вчених юристів, як М. М. Агарков, В. Г. Балдіна, А. М. Завальний, О. С. Іоффе, В. Б. Ісаков, В. І. Данілін, С. І. Реутов, Г. В. Кикоть, О. О. Касавчиков, В. Д. Чернадчук та ін.

Метою дослідження є аналіз класифікацій правоприпиняючих юридичних фактів на підставі критеріїв, які на сьогоднішній день не отримали належного відображення у юридичній літературі.

У юридичній літературі іноді йдеться про поділ юридичних фактів на *мононаслідкові* та *полінаслідкові*. До мононаслідкових правоприпиняючих юридичних фактів відносять юридичні факти суто припиняючого характеру. Відмова від права власності – тягне за собою наслідок у вигляді припинення цього права (ст. 347 ЦК), право володіння, яке базується на безоплатній основі, припиняється в разі витребування майна від володільця власником майна або іншою особою (ст. 399 ЦК) [1]. Під полінаслідковими правоприпиняючими юридичними фактами розуміють життєві обставини, з правовою моделлю яких норма права пов'язує припинення одних правовідносин і виникнення інших, а так само – припинення одних прав і виникнення інших. Сюди ж відносять і властивості припинення певних прав і зміни правовідносин.

Наприклад, новація припиняє одні правовідносини і сприяє виникненню інших (ст. 604 ЦК), продаж товару, на який виготовлювачем надається гарантія, припиняє право власності на товар і тягне наслідком виникнення зобов'язань з гарантійного обслуговування (ст. 675 ЦК) тощо. Полінаслідкові правоприпиняючі юридичні факти мо-

жуть бути поділені на такі, що мають властивість припинення і виникнення, а також припинення і зміни.

Якщо в першому випадку між припиненням одних правових явищ і виникненням інших є прямий чи опосередкований причинний зв'язок і можна вести мову про однаковість цих явищ і порядку настання наслідку, то в разі наявності властивості припинення і зміни, наслідок у вигляді зміни може відобразитися на іншому рівні незалежно від характеру причинного зв'язку. Прикладом може бути смерть особи, яка припиняє певні особисті права останньої і водночас сприяє виникненню спадкових прав у інших осіб. Однак дуже складно уявити правоприпиняючі юридичні факти, які припиняють правові явища одного порядку і змінюють правові явища іншого порядку. Прикладом може слугувати закінчення строку ексклюзивної акційної пропозиції. Одна зі сторін даних правовідносин може запропонувати іншій змінити зміст правовідносин на користь обох сторін чи лише однієї протягом певного періоду часу. Після закінчення строку акційна пропозиція перестає діяти, а у особи, якій було надано цю пропозицію, припиняється ексклюзивне право на зміну правовідносин. На практиці така ситуація виникає у правовідносинах, предметом яких є надання послуг мобільного зв'язку. Оператор може у вигляді заохочення запропонувати користувачу послуг протягом певного періоду часу безкоштовно перейти на інший, більш вигідний, тариф для спілкування, значивши при цьому нові умови спілкування. Фактично, це строкова оферта, з якої впливає право користувача на безкоштовну зміну тарифу. З прийняттям цієї пропозиції у користувача послугами можуть припинитися певні права і змінитися вже існуючі в обсязі чи порядку використання. Акційна пропозиція також може бути надана із застереженням, що в разі її неприйняття порядок надання послуг буде змінено в односторонньому порядку на інший, ніж той, що пропонується (наприклад, при законодавчій забороні надавати певні види послуг). У такому разі закінчення строку пропозиції припиняє

право особи на її прийняття і змінює права та обов'язки сторін правовідносин. У такому разі припиняються і змінюються однорівневі явища – права, обов'язки.

В іншому випадку може йтися про існування різнорівневої взаємодії правоприпиняючого юридичного факту на правові явища. Різнорівнева взаємодія правоприпиняючого юридичного факту може мати місце в тому разі, коли факт припиняє одну з правомочностей права, а змінюються всі правовідносини. Або коли правоприпиняючий юридичний факт змінює характер правомочності особи, а змінюються ще й обов'язки або правосуб'єктність тощо. Як правило, зміна правомочностей сторони правовідношення тягне зміну характеру всього правовідношення в зобов'язальних правовідносинах. Тому доречніше вести мову про однорівневості і багаторівневості складних юридичних фактів.

Правоприпиняючий юридичний факт може спричинити наслідок у вигляді припинення чи зміни однієї з правомочностей власника речі, при цьому зберігаючи її. У зв'язку з цим можна стверджувати, що правоприпиняючий юридичний факт може впливати на різні рівні правових явищ. Нижчий рівень – це правомочності окремих суб'єктів майнових цивільно-правових відносин. Другий – права і обов'язки, а третій, найвищий, рівень – правовідносини. Припинення правових явищ на нижчому рівні не завжди тягне припинення правових явищ другого і третього рівнів. У той же час, зміна цих явищ завжди змінює обсяг правових явищ другого і третього рівнів. З викладеного випливає можливість розглядати правоприпиняючі юридичні факти не тільки на рівні прав і обов'язків, а й на рівні їх елементів та елементів інших правових явищ, зокрема правосуб'єктності, правових відносин тощо. Фактично, це їх розгляд не в горизонтальному, а у вертикальному вимірі.

Як зазначалося вище, юридичні факти на різних рівнях можуть мати різний характер. Якщо на нижчому рівні, рівні правомочностей окремого власника – учасника майнових цивільно-правових відносин, або на рівні елементів правосуб'єктності юридичний

факт припинить певні правомочності, то на рівні прав, обов'язків чи правосуб'єктності відбувається лише їх зміна. Припинення цих явищ можливе лише у разі тісного зв'язку між елементом юридичного явища і самим юридичним явищем. Якщо цей елемент покладено в основу і він є визначальним у правовому явищі, то останнє припиняється разом з припиненням основного елемента. У юридичній літературі такі процеси також називають «обмеженнями». Так, Д. Мейєр виділяв обмеження, що накладаються на всі повноваження власника (тобто володіння, користування, розпорядження) та на право власності стосовно кожної його складової. Останнє є передумовою розгляду не лише обмежень права власності в цілому, а й виявлення їх специфіки щодо володіння, користування, розпорядження майном. Крім того слід враховувати, що повноваження володіння, користування та розпорядження майном у різних обсягах можуть бути не лише у суб'єктів права власності, а й впливати із зобов'язальних відносин [2, с. 104].

Яскравим прикладом різнорівневого впливу юридичного факту є право власності. Визнаним є те, що право власності складається з правомочностей володіння, користування та розпорядження своїм майном (ст. 317 ЦК). Проте, будучи правом, воно також може розглядатися у контексті загальних правомочностей, притаманних усім цивільним правам. Такими правомочностями, зокрема, є право на власні дії, право вимоги від інших та право захисту [3, с. 305]. Більше того, правомочності володіння, користування і розпорядження можуть бути розглянуті також як система або сукупність дрібних правомочностей, які визначають зміст і обсяг володіння, користування чи розпорядження. У юридичній літературі визначено, що право розпорядження як одна з правомочностей права власності охоплює досить широке коло дій, які може вчиняти власник, зокрема:

– дії власника, спрямовані на припинення фізичного існування речі не у зв'язку з її споживанням, тобто право фізично знищити річ (спалити, викинути у смітник тощо);

– дії власника, спрямовані на передачу права власності іншій конкретній особі. До цієї групи належать договори купівлі-продажу, поставки, міни, дарування, які реалізують право відчуження речі;

– відмова власника від права власності на річ;

– дії власника, спрямовані на передачу іншій особі частини своїх прав, наприклад укладення договорів найму, зберігання;

– право власника укладати правочини щодо встановлення обтяжень свого права власності, наприклад сервітуту, застави.

Обсяг права розпорядження може бути різним, що дає підстави поділяти право розпорядження на повне й неповне. Повне право розпорядження – це право власника вчиняти будь-які не заборонені законом правочини без урахування інтересів інших осіб. Неповне право розпорядження зобов'язує власника при реалізації цього права враховувати інтереси інших осіб, а також особливості об'єкта, з приводу якого вчинюється правочин [4, с. 129, 133]. На ці обставини зверталася увага ще в римському праві. Якщо на нерухомість встановлено суперфіцій чи емфітевзис, власник позбавлений можливості розпоряджатися річчю; власність, обтяжена узуфруктом на користь іншої особи, не приносить власнику жодної користі, доки узуфрукт не буде припинено. Більше того, саме властивість власності поновлюватися в повному обсязі одразу після припинення конкуренції інших речових прав (чи зі зняттям законодавчих обмежень) – так звана еластичність власності – є однією із безспірних ознак цього права [5, с. 378].

Таким чином, маючи місце у правовідносинах незалежно від їх виду (абсолютні чи відносні), з урахуванням кожної конкретної ситуації і обставин, юридичні факти можуть тягти наслідки не тільки на рівні зміни прав, обов'язків чи правовідносин у цілому, а й на рівні елементів цих прав і обов'язків. Одні можливості можуть бути обмежені, а інші, навпаки, розширені.

За галузевою належністю наслідків правоприпиняючі юридичні факти можна поділити на *одногоалузеві* й *суміжні*. Одногалу-

зевими правоприпиняючими юридичними фактами є факти, які належать до однієї галузі права і тягнуть наслідки у межах лише цієї галузі права. Багатогалузовими юридичними фактами є юридичні факти, які тягнуть юридичні наслідки як у межах однієї галузі права, так і в інших його галузях. При цьому в межах однієї галузі права факт може припинити правові явища, а в іншій – сприяти як їх виникненню, так і зміні чи припиненню. Багатогалузеві правоприпиняючі юридичні факти не слід плутати з правовими моделями, закріпленими у декількох галузях права. Багатогалузовим юридичним фактом, наприклад, є смерть фізичної особи, яка припиняє її трудові, корпоративні, адміністративні права чи право на отримання адміністративних послуг тощо. Це універсальний юридичний факт, який припиняє суб'єктивні права особи в декількох галузях права. При цьому правова модель смерті як правоприпиняючого юридичного факту закладена в багатьох галузях права.

Ведучи мову про багатогалузовість правоприпиняючого юридичного факту, ми маємо на увазі реальну здатність одного юридичного факту спричинити конкретні юридичні наслідки в декількох галузях права, а не правові моделі, закріплені в нормах права цих галузей. Досліджуючи властивості юридичних фактів, ми наводили приклад міжгалузевої взаємодії юридичних фактів на основі рішення суду, що може бути використаний як приклад і в даному випадку. Прикладом може слугувати матеріальна відповідальність працівника за заподіяння підприємству шкоди у вигляді зіпсуття або знищення через недбалість матеріалів, напівфабрикатів, виробів (продукції), в тому числі при їх виготовленні (ч. 1 ст. 133 КЗпП України [6]). У такій ситуації знищення майна припиняє право власності підприємства на нього, що є правоприпиняючим юридичним фактом у сфері цивільного права, і при цьому це й же факт має наслідком виникнення трудових відносин відповідальності працівника.

За характером впливу правоприпиняючих юридичних фактів на правовий статус інших суб'єктів права і правовідносин можна ви-

ділити *абсолютні й відносні* правоприпиняючі юридичні факти.

Абсолютні правоприпиняючі юридичні факти характеризуються тим, що їх наслідком є припинення права, обов'язку, правосуб'єктності чи правовідносин, які (припинення) створюють правові можливості для невизначеного кола інших суб'єктів права або, навпаки, припиняють ці можливості для них. Можна стверджувати, що вони знімають для інших осіб обмеження у користуванні певними благами чи задоволенні своїх законних інтересів. Абсолютними правоприпиняючими юридичними фактами може бути відмова наймача від переважного права на продовження договору найму, передбаченого ст. 777 ЦК, закінчення строку (терміну), відведеного для виконання завдання для отримання винагороди (ст. 1146 ЦК), закінчення строку, відведеного для отримання пропозицій укласти договір (ч. 2 ст. 641 ЦК) [9]. У таких випадках закінчення строку означає припинення права невизначеного кола осіб на винагороду чи надання пропозицій тощо. Визначальним моментом є те, що цими правами може скористатися будь-хто, невизначене коло осіб, усі, хто забажає.

Відносні правоприпиняючі юридичні факти характеризуються тим, що припиняють права чітко визначеного кола суб'єктів цивільних майнових правовідносин. Виконання зобов'язання припиняє права і обов'язки конкретно визначених у цьому зобов'язанні сторін (осіб) (ст. 599 ЦК), укладення договору купівлі-продажу припиняє право власності на предмет договору у конкретної особи – власника речі (ст. 655 ЦК), відмова від права власності припиняє його у конкретної особи (ст. 347 ЦК).

Правоприпиняючі юридичні факти можна також поділити на *активні й пасивні*.

Активні правоприпиняючі юридичні факти визначаються тим, що для настання наслідку у вигляді припинення прав, обов'язків, правосуб'єктності чи правовідносин необхідна активна дія особи. Пасивні правоприпиняючі юридичні факти тягнуть наслідки у вигляді припинення правових явищ лише через бездіяльність людини або поза її во-

лею і діями. Прикладами таких юридичних фактів можуть слугувати закінчення строку, настання умови припинення правовідносин (якщо настання умови не залежало від дій учасників майнових цивільних правовідносин), подія, яка припиняє юридичні явища.

Правоприпиняючі юридичні факти також можна поділити на *оформлені й неоформлені*. Більшість юридичних фактів оформляються та фіксуються, разом з тим, деякі юридичні факти можуть існувати у неоформленому вигляді. Це, наприклад, усна угода між громадянами або відмова від реалізації суб'єктивного права. Подібні юридичні факти можна назвати латентними (прихованими) [7, с. 349]. Форма юридичного факту може бути встановлена в законі або договорі як обов'язкова або альтернативна. При цьому, на відміну від договірної регулювання і диспозитивного методу регулювання, який притаманний першому, імперативні норми закону вимагають конкретної форми юридичного факту, і лише дотримання цієї форми тягне наслідок у вигляді правоприпинення. Правоприпиняючий юридичний факт може бути зафіксований у письмовій формі, яка, в свою чергу, в силу вимоги закону, має бути нотаріально посвідчена або зареєстрована відповідними органами (статті 182, 205, 206, 207, 208, 209, 210 ЦК). У даному разі йдеться про наявність юридичного акта як письмового документа, що породжує юридичні наслідки; як офіційного владного наказу, що є засобом регулювання суспільних відносин; як прояв державної волі, спрямованої на досягнення певного юридичного ефекту [8, с. 15].

Ще однією підставою для класифікації правоприпиняючих юридичних фактів є об'єктивно необхідна їх кількість для настання наслідку у вигляді правоприпинення. Для настання юридичних наслідків може бути достатньою наявність і одного юридичного факту. Однак у реальній дійсності частіше йдеться про комплекс фактів, серед яких розрізняють: групу юридичних фактів – кілька фактичних обставин, кожна з яких тягне чи може тягти наслідок, і юридичний (фактичний) склад – систему юридичних

фактів, пов'язаних між собою так, що правові наслідки настають лише за наявності всіх елементів цього складу.

Як правило, група юридичних фактів закріплюється в одній нормі і являє собою однопорядкові явища. Складний юридичний склад включає взаємозалежні елементи, кожен з яких окремо може взагалі не мати правового значення чи породжувати не ті наслідки, яких прагнули суб'єкти права [9, с. 309]. Ці явища ще називають складним юридичним фактом і фактичним складом. Характерним для фактичного складу є те, що для юридичної повноцінності фактичного складу необхідні не тільки наявність усіх елементів юридичного факту, а й додержання певного порядку їх систематизації у фактичному складі. Наприклад, для визнання підприємця банкрутом необхідно, аби нездатність задовольнити законні вимоги кредиторів настала до того, як ці вимоги будуть заявлені в суді. У протилежному разі визнання підприємця банкрутом неможливо [7, с. 349–350].

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі, як уявляється, пов'язані із всебічним аналізом окремих юридичних фактів як підстав виникнення, зміни і припинення правовідносин з метою правильного і ефективного застосування відповідних норм вітчизняного законодавства [10, с. 57].

Вважаємо, що наведені нами класифікації правоприпиняючих юридичних фактів мають як теоретичний, так і практичний інтерес. Крім того результати проведеної роботи дозволять більш широко розглянути питання правоприпиняючих юридичних фактів і визначити їх особливості, а також властивості, які проявляються лише в певних обставинах. У силу того, що питання правоприпиняючих юридичних фактів є малодослідженими, а класифікації, проведені нами, мають здебільшого авторський характер, вважаємо, що результати роботи можуть бути використані як для подальших досліджень у сфері правоприпиняючих юридичних фактів і механізму правоприпинення, так і для вдосконалення норм чинного цивільного законодавства.

Список використаних джерел

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40–44. – Ст. 356.
2. Мічурін Є. Обмеження прав осіб щодо володіння, користування, розпорядження майном / Є. Мічурін // Право України. – 2006. – № 12. – С. 103–108.
3. Цивільне право України : підручник : у 2 т. / В. І. Борисова, Л. М. Баранова, І. В. Жилінкова [та ін.] ; за заг. ред. В. І. Борисової, І. В. Спасибо-Фатеевої, В. Л. Яроцького. – К. : Юрінком Інтер, 2004. – Т. 1. – 480 с.
4. Ушакова Ю. А. Право розпорядження як елемент змісту права власності / Ю. А. Ушакова // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2008. – № 9 (83). – С. 127–133.
5. Дождев Д. В. Римское частное право : учеб. для вузов / под общ. ред. проф. В. С. Нерсисянца. – 2-е изд., изм. и доп. / Д. В. Дождев – М. : НОРМА, 2006. – 784 с.
6. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 1971. – Додаток до № 50. – Ст. 375.
7. Загальна теорія держави і права : підручник / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко [та ін.] ; за заг. ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х. : Право, 2009 – 584 с.
8. Цвік М. Про систему юридичних актів / М. Цвік // Вісник Академії правових наук України. – 2002. – № 4 (31). – С. 14–24.
9. Харитонова О. І. Класифікація юридичних фактів у адміністративному праві: проблемні питання / О. І. Харитонова // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. праць. – О. : Юрид. літ., 2003. – Вип. 18. – С. 308–312.
10. Віхров О. Юридичні факти як підстави виникнення, зміни і припинення господарських правовідносин / О. Віхров // Право України. – 2008. – № 7. – С. 53–57.

Коструба А. В. Нетипичные примеры классификаций правопрекращающих юридических фактов в гражданском праве Украины.

Тема статті – виявлення класифікаційних критеріїв правопрекращаючих юридических фактів і їх особливостей в аспекті делення. Автором проаналізовані класифікації на основани количества последствий, отраслевой принадлежности, характера влияния на правовой статус участников гражданско-правовых отношений и т. п. Проведенное исследование является в Украине первым, полностью посвященным классификации правопрекращающих юридических фактов.

Ключевые слова: юридические факты, признаки юридических фактов, правопрекращающие юридические факты.

Kostruba A. V. The classification of right-depriving jural facts in the civil law of Ukraine that hasn't been widely illustrated in literature.

The object of the article is the determination of classification criteria of right-depriving jural facts and their features in the aspect of conducted division. The classifications on the basis of criteria of quantity of consequences, belonging to the sphere of law, the character of influence to the legal status of the participants of legal civil relationships and other criteria are analyzed in the article. This research is the first in Ukraine that is completely devoted to the classification of right-depriving jural facts.

Key words: the legal facts, signs of the legal facts, the stopping legal facts.

УДК 340.5 (477)

В. В. Резнікова,

кандидат юридических наук, доцент,

доцент кафедри господарського права

Київського національного університету імені Тараса Шевченка

СУДОВИЙ ПРЕЦЕДЕНТ: ЧИ ВИЗНАНО ЗА НИМ СТАТУС ОФІЦІЙНОГО ДЖЕРЕЛА ПРАВА В КОНТЕКСТІ РЕФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ?

Статтю присвячено дискусійним на сьогодні питанням щодо існування судового прецеденту в Україні, впровадження його у вітчизняну правову дійсність, визнання офіційним джерелом права, співвідношення судового прецеденту та судової практики, поняття судового прецеденту взагалі. Окреслено коло проблем, які потребують вирішення.

Ключові слова: судовий прецедент, прецедентний характер судових актів, судова практика, джерело права.